

2003 sonrası dönemde Irak Kürt Yönetimi ile ilişkilerini güçlendiren Almanya, Şubat 2009'da Erbil Konsolosluğu'nu açtı.

İnceleme

Uğur ÇİL
ORSAM Ortadoğu Uzman Yardımcısı
ugurcil@orsam.org.tr

ALMANYA'NIN IRAK VE KUZEY IRAK'A BAKIŞI VE İLİŞKİLERİ

The Outlook of Germany on Iraq and Northern Iraq, and Their Relations

Abstract

Following the overthrow of Saddam Hussein's regime, Germany has started to manifest herself in the country again with her political and economic initiatives, playing a crucial role in the rebuilding process of Iraq. This engagement can be interpreted as an attempt to regain its stake in political and economic relations which she had lost in the past. The mutual agreements signed in this context have laid the foundations for these relations and works are still underway in order to foster and intensify their relations.

İnceleme

Kuzey Irak'taki zengin doğal gaz rezervleri göz önünde bulundurularak Irak'ın Nabucco bu projesine dâhil edilmesi gündeme gelmiş ve bu çerçevede çalışmalara başlandı. Bu da Kuzey Irak bölgesini sadece Almanya için değil tüm Avrupa için kilit bir noktaya getirmekte ve bölge ekonomisine yeni bir boyut kazandırmaktadır.

Giriş

Avrupa Birliği içerisinde siyasal ve ekonomik anlamda çok önemli bir yeri olan Almanya'nın Irak'la olan siyasi ve ticari ilişkileri oldukça eskidir. 1988'de Almanya'nın Irak'la olan ticaret hacmi 3,6 milyar Avro düzeyindeydi¹. Ama birinci Körfez Savaşı ve buna bağlı olarak uygulanan ambargolar yoluyla Irak ve Almanya arasındaki ticaret hacmi oldukça küçüldü ve bu durum Saddam Hüseyin rejiminin yıkılmasına kadar böyle devam etti. 2003 savaşı sonrası iki ülke arasındaki ilişkiler yeniden canlanmaya başladı. Alman Dışişleri Bakanlığı verilerine göre 2007'de Almanya ve Irak arasındaki ticaret hacmi sadece 360,6 milyon Avroydu ve bunun 319 milyon Avroluk bölümünün Almanya'dan Irak'a satılan elektroteknik malzemeler ve sanayi motorları oluşturmaktaydı. Geriye kalan 41,5 milyon Avroluk bölümünün neredeyse tamamı ise Irak'tan Almanya'ya gelen ham petrol satışlarından ibaretti. Bu rakam 2008'de yaklaşık 400 milyon Avroya ulaştı. Bunun 264 milyon Avroluk bölümünü Almanya'nın ihraç ettiği ürünlerden, geriye kalan 135 milyon Avroluk bölümü ise Irak'tan Almanya'ya ithal edilen ürünlerden oluşmaktaydı. Bu dönemde Almanya'nın Irak'tan aldığı ham petrol 180.000 ton civarındaydı ve bu rakam Almanya'nın ithal ettiği toplam ham petrolün sadece 0,17'sini teşkil etmekteydi. 2009'da ise ticaret hacmi ikiye katlandı ve 800 milyon Avro üzerinde bir rakama ulaştı². Ayrıca 23 Temmuz 2008 yılında imzalanan Almanya ve Irak arasındaki yatırımları destekleme ve karşılıklı hukuksal güvence sağlama maddelerini içeren bir anlaşmayla Almanya özellikle küçük ve orta ölçekli yatırımcıların karşı karşıya kaldıkları sorunları devlet garantisi yoluyla çözmeye başlamış ve ayrıca Irak hükümetine bağlı 'National Investment Commission' aracılığıyla Irak'ta yatırım yapmak

isteyen Alman firmalarına birçok yeni haklar tanımıştır. Örnek olarak Alman firmalarının Irak'lı bir firmayla ortak çalışmaları ve Irak'lı firmaların 50%'den fazla hisseye sahip olmaları durumunda 10-15 yıl arası vergi muafiyeti hakkı tanınmaktadır. Bunun yanında Irak'ta temsilcilik kurmak veya toprak satın almak isteyen firmalara büyük kolaylıklar sağlanmaktadır³.

Irak genelinde pazar arayışı içinde olan Almanya 18 Şubat 2009'da Erbil'de bir başkonsolosluk kurarak Kuzey Irak ile de hem diplomatik hem de ekonomik anlamda ilişkilerini geliştirmeye ve bu şekilde Kuzey Irak pazarından da istifade etmeyi amaçlamaktadır. Bunun yanında 20 yıl aradan sonra Almanya'nın en büyük havayolları firması olan *Lufthansa*'nın Bağdat uçuşlarına başlamadan (Bağdat uçuşları Ekim 2010 itibarıyla başlamıştır) 25 Nisan 2010'da Frankfurt'tan Erbil'e uçuşlar başlatması⁴ da yine bu bölgeyle olan ilişkilerin yoğunluğunu ve önemini göstermektedir. Almanya'nın Irak'a karşı duyduğu ilgini sebepleri ve boyutları ekonomik ve siyasal olmak üzere iki başlık altında incelenmelidir. Çünkü ekonomik ve siyasal sebeplerde birbirleriyle etkileşim içerisinde olmasından ötürü birbirlerini farklı boyutlarda etkiledikleri de şüphe götürmez bir gerçektir.

Ekonomik İlişkiler

Irak ekonomisi 2003 savaşı sonrası hızla kendisini toparlamaya başlamış ve 2009 yılında ise en üst seviyesine ulaşmıştır. Alman Dışişleri Bakanlığı verilerine göre yaklaşık 8-9% olan ekonomik büyüme hızıyla Irak⁵ yabancı yatırımcıların ilgisini her geçen gün daha da çekmektedir. Ama Bağdat ve çevresinde mezhepsel ve siyasal çatışmaların sürmesi Kuzey Irak'ın savaş sonrasında her geçen gün gelişen ve dinamik bir

Almanya-İrak arasındaki ekonomik ve siyasi ilişkiler 2007 yılında ivme kazanmaya başlamıştır. İlişkilerin temelinde ise Almanya'nın Irak'ı yeni pazar olarak görmesi ve bu çerçevede öncelikle ekonomik ilişkilere ağırlık verdiği şüphe götürmez bir gerçektir.

yapıya sahip olan ekonomisinin yanında bu bölgenin Irak'ın diğer bölgelerine oranla daha güvenli olması sebebiyle yabancı yatırımcılar için bu bölge Irak'ın geneline göre daha cazip bir hale gelmiştir.

2003'ten 2007 başlarına kadar Alman firmaları Irak genelinde neredeyse yok denecek kadar azdı. Bunun başlıca sebebi ise Irak'taki güvenlik durumunun yarattığı olumsuz hava ve firmaların bu pazarı hala riskli olarak görmesiydi. Buna karşın Alman Yeşiller Partisi Eş Başkanı *Claudia Roth* 2007'de Kuzey Irak'a düzenlediği geziden sonra yaptığı açıklamada, Almanya'nın buradaki ekonomik potansiyeli dikkate alması ve yatırımların önünün açılmasının gerektiğini vurgulamıştır⁶. Bu döneme kadar Irak ve Kuzey Irak'ta çalışan Alman firmalarının sayısı az olmasına rağmen 2008 senesinin ortalarından itibaren Irak genelinde çatışmaların azalması ve Alman hükümetinin de teşvik ve çalışmalarıyla önce çatışmaların az olduğu Kuzey Irak bölgesi ve daha sonrasında Irak genelinde Alman firmalarının yatırımları ve iş hacimleri genişlemeye başlamıştır. Bu duruma örnek olarak 2008 yılında Almanya'nın en büyük firmalarından birisi olan '*Siemens*' yaklaşık değeri 1,5 milyar Avro olan elektrik santralleri ihalesini Irak Elektrik Bakanlığı'ndan almıştır. *Siemens* yöneticisi olan *Wolfgang Dehen* bu ihalelerin *Siemens*'in Ortadoğu'da aldığı en büyük ihalelerden biri olduğunu vurgulamıştır. Bu elektrik santrallerinin Rumalia-Basra, Taza-Kerkük, Dibis-Kerkük Baiji ve Sadder-Bağdat'ta kurulması planlanmakla birlikte 2010 ve 2011 yılları içerisinde hizmete girecek olan bu santrallerin Irak'ın içinde bulunduğu elektrik enerjisi problemlerini büyük ölçüde çözeceği düşünülmektedir⁷. Yine 2008 yılında iş makineleri ve ağır vasıta araçları üreten Alman firması '*MAN*' Irak İçişleri Bakanlığı ve Bağdat ve Erbil'de de şubeleri olan

Hamburg merkezli Alman *Terramar* firmasıyla birlikte '*Memorandum of Understanding*' isimli bir anlaşma imzalamış ve bu şekilde Irak'a iş makineleri ihracatına başlamakla beraber 2009 yılından itibaren bu araçların montajları da Irak'ta yapılmaya başlamıştır⁸.

2009 yılında Kuzey Irak'la Almanya arasındaki ilişkilerin gelişmesine bağlı olarak Bağdat Büyükelçiliği yanında Erbil'de de bir Alman Başkonsolosluğu kurulmuştur. O dönemde Dışişleri Bakanlığı görevinde bulunan *Frank-Walter Steinmeier* Erbil'deki Alman Başkonsolosluğu açılışında bölge ekonomisinin çok hızla geliştiğini ve Almanya'nın bu gelişimde pay sahibi olmak için yatırımlarına devam edeceğini vurgulamıştır⁹.

Almanya şu anda Irak genelinde 3 ayrı sektörde yoğun faaliyet göstermektedir. Bunlar inşaat, tarım ve sağlık sektörleridir. Almanya'nın Irak'la olan ticari ilişkilerini geliştirmek ve düzenlemek için kurduğu ve bu bağlamda farklı görevler üstlenen kurumlar bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi 2004 yılında kurulan '*Wirtschaftsplatform Irak*'¹⁰ tır. Alman yatırımcılarla Irak arasında köprü vazifesi görmekte olan bu kurum tamamıyla Alman Dışişleri Bakanlığı tarafından finanse edilmektedir. Başlıca görevleri yatırımcılara Irak piyasasını tanıtmak ve genel olarak sektörler ve bu sektörlerin durumu hakkında bilgi vermektir. Ayrıca tüm branşlar hakkında ayrıntılı raporlar, istatistikler ve güncel bilgiler ve haberler web-sayfası aracılığıyla duyurulmaktadır. Bunun yanında Irak'taki yönetim organlarıyla da bağlantı kurulmasına yardımcı olup, gelen yatırımcıların sorunlarıyla yakından ilgilenmektedir. Almanya'da da Irak pazarına karşı büyük bir ilgi bulunmaktadır. Buna bağlı olarak bölgenin de daha güvenli hale gelmesiyle bu ilgi günden güne artmaktadır. Bunun en büyük göstergesi

İnceleme

Almanya, 2003 sonrası dönemde Irak'ın yeniden yapılanmasında etkin bir rol almaya çalışıyor.

ise Almanya'da düzenlenen fuarlar ve bu fuarlara yüksek orandaki katılımıdır. Bu fuarlar aracılığıyla Alman firmaları yeni pazarlar bulmaktadır ve yine bu pazarlara girmek için ilişkiler kurmaktadır. Bu fuarlar yoluyla kısa zamanda elde edilen başarılar üzerine Alman Ekonomi Bakanlığı bu sene 16-20 Ekim arasında 'Erbil International Fair' isimli ve her branştan küçük ve orta ölçekli yatırımcıların katılacağı bir delegasyon gezisi düzenleyecektir.¹¹ Alman hükümetinin girişimleriyle 2009 yılında önce Bağdat'ta ve 2010'da Erbil'de olmak üzere kurulan Alman Ekonomi Bürosu (*Deutsches Wirtschaftsbüro*)'da Almanya'nın bölgeyle olan ekonomik ilişkilerinin gelişmesi için yoğun bir şekilde çalışmaktadır. Yöneticiliklerini *Dr. Clemens von Olfers* (Bağdat) ve *Volker Bildner*'in (Erbil) yaptıkları Alman Ekonomi Büroları Irak'ta iş yapmak iste-

yen Alman firmalarıyla Irak'lı firmalar arasında bir köprü vazifesi görmekte ve aynı zamanda Almanya'da iş yapmak isteyen Irak firmalarına da bu konuda yardımcı olmaktadır. Irak pazarı hakkında yatırımcılara ayrıntılı bilgiler sunmakta ve Irak devlet kurumlarıyla olan yakın ilişkileri sayesinde de yine bölgede iş yapan firmalara kolaylıklar sağlamaktadır. Ayrıca sahip oldukları ağ sayesinde birçok branştan firmaları bir araya getirerek ortak çalışma ve ticaret konularında tam bir köprü vazifesi görmektedir.¹² Tüm bu çalışmaların yanında Alman hükümeti bakanlıklar aracılığıyla yatırımcılara Irak'ın güvenli ve gelişmekte olan bir ülke olduğu ve Irak ekonomisinin ise istikrarlı ve kazanç getiren bir pazar olduğu sürekli duyurulmaktadır. Bunun yanında Alman Endüstri ve Ticaret Odası'da (*Deutsche Industrie- und Handelskammer*) yoğun olarak çalışma-

Almanya'nın Kuzey Irak'la olan ilişkilerinin Irak'ın geneli için izlediği siyasetle büyük ölçüde paralel olduğu ve bu bölgeyle olan ilişkilerinde ekonomik kaygılarına öncelik verdiği düşünülmektedir. Almanya, Irak'ın federe sistem temelinde yönetilmesini kendi çıkarlarına uygun bulmaktadır.

larına devam etmektedir ve Alman yatırımcıların Irak'taki sorunlarıyla yakından ilgilenmektedir. Türkiye'yi ise bu bağlamda bölgedeki en önemli rakipleri arasında görmektedirler. Çünkü Türkiye neredeyse Irak'ın en önemli ticari ortaklarından birisi olmuştur ve bölge pazarında önemli bir payı elinde bulundurmaktadır.¹³

Almanya ve Irak arasında son günlerde yaşanan en güncel gelişmelerden biriside merkezi Essen'de bulunan Alman enerji firması RWE'nin Kuzey Irak yerel yönetimiyle bu sene Ağustos ayı içerisinde doğal gaz satışı ve çıkarılmasını içeren bir anlaşma imzalamasıdır. Ama yapılan bu anlaşmadan hemen sonra Irak Petrol Bakanlığı anlaşmayı geçersiz ve yasadışı saydıklarını ve bu tür anlaşmaların sadece Irak Petrol Bakanlığı tarafından yapılacağını vurgulamıştır.¹⁴ RWE aynı zamanda da 'Nabucco Projesi'nin de en büyük ortaklarından biridir. Bu proje çerçevesinde Kafkasya, Orta Asya ve Orta Doğu'dan yıllık ortalama 31 milyar metreküp doğal gazı, inşası hala devam eden ve toplam maliyeti 7,9 milyar Avro'ya ulaşacağı tahmin edilen 3300 km uzunluğundaki boru hattıyla Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşımayı hedeflemektedir.¹⁵ Bilindiği gibi Nabucco Projesi öncelikle Kafkasya ve Orta Asya'daki doğal gazın Avrupa'ya taşınmasını hedeflemektedir. Ama daha sonrasında Kuzey Irak'ta sahip olduğu zengin doğal gaz rezervleri göz önünde bulundurularak bu projeye dâhil edilmesi gündeme geldi ve bu çerçevede çalışmalarına başlandı. Bu da Kuzey Irak bölgesini sadece Almanya için değil tüm Avrupa için kilit bir noktaya getirmekte ve bölge ekonomisine yeni bir boyut kazandırmaktadır.

Siyasal İlişkiler

Almanya ve Irak arasındaki ilişkilerin geçmişi ülkenin kuruluş dönemine kadar uzanmaktadır. 2003 yılındaki rejim değişikliğinden sonra 1990/91 arasında sürdürülen sınırlı ilişkiler hızla gelişmeye başlamıştır. Siyasi ilişkilerin canlanmasının en büyük göstergesi de 2004 yılında yapılan karşılıklı anlaşmalar sonrasında Berlin ve Bağdat'ta yeniden faaliyete geçen elçiliklerdir. Ayrıca 2009 yılında Erbil'de kurulan Alman Başkonsolosluğu da Almanya'nın sadece Irak'la değil aynı zamanda Kuzey Irak bölgesiyle de yakın siyasi ve ekonomik ilişkiler içinde olduğunu göstermektedir. Alman İçişleri Bakanlığı verilerine göre hala Almanya'da büyük çoğunluğunu Kürtlerin oluşturduğu ve yaklaşık sayıları 84.000 olan Irak göçmeni yaşamaktadır. 2003 yılından itibaren de Almanya'da yaşayan binlerce Iraklı mülteci ülkelerine geri dönmüştür. Almanya ayrıca 2003 yılından itibaren Irak'a 350 milyon Avroluk insani yardım göndermiştir. Ülkenin yeniden imarı, devlet kurumlarının yeniden yapılandırılması ve eğitim alanlarında da Almanya Irak'a önemli ölçüde destek olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Bu çerçevede Alman Dışişleri Bakanlığı 2008 ve 2009 yıllarında oluşturulan projelere 10 milyon Avroluk bir kaynak ayırmıştır. Ayrıca Avrupa Birliği'nde 2003 yılından itibaren Irak'a siyasi ve ekonomik alanda 933 milyon Avroluk bir kaynak ayırmıştır.¹⁶ 2006 yılında Avrupa Komisyonu ve Irak yönetimi arasındaki anlaşmalara bağlı olarak 'Good Governance' başlığı altında Irak'ta ki demokratikleşme süreci ve hayat şartlarının iyileştirilmesi üzerine yürütülen projeleri desteklemekte ve gözlemci-

İnceleme

lik yapmaktadır. Bunun yanında Avrupa Birliği Irak'ın güvenliği, hukuk devleti organlarının inşası ve bu birimlerde görev yapacak personel eğitimi konularında da çalışmaları bulunmaktadır. Bu bağlamda kurulan 'EUJUST LEX' çevresinde bu güne kadar toplam 103 ayrı program başlatmış ve bu şekilde yüksek kademeli polis, hakim ve savcıların yetiştirilmesine katkıda bulunulmuştur. Şuana kadar Almanya bu programlardan 10 tanesi yürütmüş ve 4 yeni programda bu sene içerisinde yapılacaktır.¹⁷

Almanya'nın Irak politikasının merkezinde Irak'taki siyasi yapının gelişmesi, sivil hayatın geliştirilmesi, sağlıklı ve çalışan bir ekonomik yapının hayata geçirilmesi ve Irak'ın dünya pazarına entegre edilmesi bulunmaktadır. Bu çerçevede Almanya Irak'ın genelinde birçok faaliyette bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi Almanya'nın Erbil'de kurduğu Avrupa Yönetim Akademisi'dir. Bu akademi bünyesinde devlet kademesinde çalışacak personel yetiştirilmektedir. Almanya Dışişleri Bakanlığı (*Auswaertiges Amt*) ve *International Organisation for Migration* birlikte yürüttükleri programla 30.000'den fazla insana sürekli yardım edilmektedir. Ayrıca Alman Dışişleri Bakanlığı *UNAMI* ve *Friedrich-Naumann-Stiftung* üzerinden Irak içerisindeki toprak ve sınır meselelerinin çözülmesine yardımcı olmaktadır. 2007 yılından beri Alman Dışişleri Bakanlığı senelik 12 Iraklı diplomat ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde bulunan merkezlerinde yine senelik 250 Irak askeri yetiştirmektedir. Ayrıca Alman Hükümeti Irak'ın Almanya'ya olan 5,9 milyar Dolarlık borcun 80%'inini (4,693 milyar Avro) 21.11.2004'te imzalan anlaşma çerçevesinde Irak'ın yeniden yapılanmasına destek olmak amacıyla silmiştir.¹⁸

Tüm bu faaliyetler Almanya'nın Irak'a verdiği önemin bir göstergesidir. Çünkü Irak Ortadoğu bölgesinde sahip olduğu jeopolitik konum ve yer altı zenginlikleriyle sadece Almanya için değil bu bölgeyle ilgilenen her ülke için ciddi bir önem teşkil etmektedir. Aynı şekilde Irak tarafı da Almanya ile ilişkilerini geliştirmek istediklerini ve Almanya'nın Irak'ın yeniden imarı ve şekillendirilmesinde aktif bir rol oynamasını istediklerini

vurgulamışlardır. 2008 yılı Temmuz ayında Başbakan Nuri al-Maliki Almanya ziyareti sırasında da bu konuya vurgu yapmış ve Almanya'ya özellikle ticari konularda ayrıcalık tanınacağını söz vermiştir. Bunun üzerine Almanya Başbakanı Merkel Irak'ın kendileri için çok önemli olduğunu ve Irak'ın federal olarak yeniden yapılanmasına desteklerinin devam edeceği sözünü vermiştir.¹⁹ Almanya Irak'ın yeniden yapılandırılmasında federal bir sistemin daha başarılı olacağı tezini savunmuştur ve savunmaya da devam etmektedir. Bu çerçevede Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi ile de ilişkilerini geliştirmeye devam etmektedir.

Kuzey Irak ve Almanya ilişkileri uzun bir geçmişe sahiptir. Özellikle Kürdistan Yurtseverler Birliği için Almanya'nın çok özel bir yeri vardır. 1975'te Suriye'nin başkenti Şam'da kurulması kararlaştırılan Kürdistan Yurtsever Birliği'nin kuruluş açıklaması Berlin'de Celal Talabani ve Dr. Kemal Fuat'ın öncülüğünde yapılmıştır. Bundan dolayı KYB ve Almanya'nın ilişkileri uzun bir süreden beri devam etmektedir ve 2002 yılından beri yine başta Berlin'de olmak üzere Almanya'nın çeşitli şehirlerinde temsilcilikleri bulunmaktadır. Bu temsilcilikler yoluyla KYB Irak'ta ve Kuzey Irak'taki siyasi ve sosyal gelişmeleri duyurmakta ve Almanya'daki siyasi faaliyetlerini ve ilişkilerini sürdürmektedir. KYB'nin ayrıca Roma'da da bir merkezi bulunmaktadır.²⁰ Buna karşın Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) Avrupa'da kendisine merkez olarak İsveç'i seçmiştir ama Berlin ve Madrid'te de birer temsilciliği bulunmaktadır. Ayrıca Washington'da da bir merkezi bulunan KDP Avrupa ve Amerika'yla olan ilişkilerini bu merkezler üzerinden yürütmekte ve yine bu merkezler üzerinden siyasi ilişkilerini sürdürmektedir.²¹

Almanya Irak ve Kuzey Irak'ta 2003 ve 2008 arasında izlediği politikalar yoluyla kaybettiği siyasi ve ticari ilişkileri yeniden canlandırmak ve geliştirmek için yoğun bir çaba sarf etmektedir. Bu çerçevede yapılan çalışmaların ekonomik boyutu bir önceki bölümde genel olarak değerlendirildi, güncel ilişkiler ve gelişmeler hakkında bilgiler verildi. Ama Almanya'nın yürüttüğü ve merke-

zinde ekonomik çıkarların bulunduğu Irak politikasının bir de siyasal boyutu bulunmaktadır.²² İki ülke arasındaki ilişkiler genel anlamda simbiyoz özellikler taşımaktadır. Çünkü iki ülkede karşılıklı çıkarlarını geliştirmek ve yükseltmek için benzer politikalar yürütmektedir. Almanya Irak'ın borçlarını silmesi ve karşılığında Irak hükümetinin Almanya'ya verdiği ticari ayrıcalıklar yukarıda bahsedilen ilişkilerin göstergelerinden sadece bir tanesidir.

Almanya Avrupa Birliği içinde sahip olduğu etkin siyasal ve ekonomik konumla yeniden yapılanan Irak içinde büyük önem taşımaktadır. Bu durum aynı şekilde Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) içinde büyük bir önem teşkil etmektedir. Bundan dolayı IKBY'yi Almanya ile olan ilişkilerine ayrı bir önem vermektedir. Özellikle IKBY'nin Avrupa'da hem siyasal hem de ekonomik konularda destek arayışı ve bu ilişkiler üzerinden uluslararası alanda Kuzey Irak'taki bölgesel yönetimin meşruiyet kazanması için mücadele vermektedirler. Bu çerçevede IKBY siyasal anlamda destek bulabilmek için bölge sınırları içinde kalan petrol ve doğal gaz yataklarının Nabucco Projesine dahil edilmesi içinde oldukça yoğun çalışmaktadır. 4 Ekim tarihinde İstanbul'da düzenlenen enerji konferansında konuşan IKBY-Doğal Kaynaklar Bakanı Ashti Hawrami de Kuzey Irak'ta ki doğal gaz rezervlerinin Nabucco için yeterli düzeyde olduğunu vurgulamış ve bu projeye dahil olmaları gerektiğini söylemiştir.²³ Bu fikir Avrupa tarafından da kabul görmüş olup, alt yapı için çalışmalar başlatılmış ve Alman RWE firması üzerinden de ilk anlaşmalar IKBY ile yapılmış ama bu anlaşmalar Bağdat tarafından 'illegal' olduğu gerekçesiyle durdurulmuştur.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda ekonomik ve siyasal ilişkilerin içi içe olduğu ve gerçekten karmaşık bir yapı meydana getirdiğini göstermektedir. Özellikle Irak'ın federal bir yapıya dönüşmesiyle bu yapı daha da komplike bir hal almıştır.

Almanya'nın ayrıca Irak'ta kültürel ve sosyal faaliyetleri de bulunmaktadır. Bu faaliyetleri daha

da geliştirmek için Erbil Alman Başkonsolosu Dr. Oliver Schnakenberg'in de katkılarıyla bir Alman Okulu kurulmuş ve 16.09.2010 tarihinden itibaren de faaliyetlerine başlamıştır. Bununla hem bölgedeki insanlara Almancayı ve Alman kültürünü tanıtmak hem de Almanya'da yaşayan ve yeniden Kuzey Irak'a dönmek isteyen Irak kökenli Alman vatandaşlarının çocuklarına bir eğitim fırsatı vermeyi hedeflemektedirler.²⁴ Bunun yanında yine bölgeden Almanya'ya eğitim için gitmek isteyenlere de kolaylıklar sağlanmakta ve DAAD (*Deutscher Akademischer Austauschdienst*) üzerinden burslar verilmektedir. Bunun yanında DAAD ve Irak Eğitim Bakanı *Abid Thyab Al-Ajeeli* arasında 19.02.2009 tarihinde imzalanan bir anlaşmayla Almanya Irak'ın stratejik akademik ortağı olarak ilan edilmiş ve bir Alman-İrak üniversitesi kurulması kararlaştırılmıştır. Ayrıca Alman dili ve kültürünün yurtdışında tanıtılmasını hedefleyen '*Goethe-Institut*'a ait biri Bağdat'ta ve biride Erbil'de olmak üzere iki tane diyalog merkezi bulunmaktadır.

Sonuç

Almanya ve Irak arasında 1980'lerde altın dönemlerini yaşayan ilişkiler Birinci Körfez Savaşıyla zayıflamış hatta 2003 yılında neredeyse durma noktasına gelmiştir. 2003 yılında Saddam Hüseyin rejiminin yıkılmasından sonra da iki ülke arasındaki ilişkiler özellikle Almanya'nın takip ettiği politikalar yoluyla oldukça sınırlı kalmıştır. İki ülke arasındaki ilişkileri hem siyasi hem ekonomik olarak gelişmeye başlaması 2007 yılına kadar devam etmiş ve bu yıl itibarıyla de ivme kazanmaya başlamıştır. İlişkilerin temelinde ise Almanya'nın Irak'ı yeni pazar olarak görmesi ve bu çerçevede öncelikle ekonomik ilişkilere ağırlık verdiği de şüphe götürmez bir gerçektir. Tabii ki, ekonomik ilişkiler ve siyasal ilişkiler birbiriyle bağlantılı olduğu için Almanya bu şekilde yeniden yapılanan Irak ile olan siyasal ilişkilerinde de değişime gitmiş ve yeni bir Irak politikası belirlemiştir. Bunun yanında Almanya'nın Kuzey Irak'la olan ilişkilerinin de siyasal ve ekonomik boyutları değerlendirilmiş ve Almanya'nın bu bölge için ayrı bir politika

İnceleme

izlediği ama izlenen politikaların temellerinin benzer olduğu yani ekonomik ilişkilerin ön planda tutulduğu tespit edilmiştir. Almanya yeniden yapılanan Irak'ın federe sistem temelinde yönetilmesini, gerek merkezi hükümet gerek federe birimler üzerinde daha etkili bir rol oynayabil-

mek açısından faydalı görmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında Almanya'nın geçmiş dönemlere nazaran Ortadoğu'daki gelişmelere daha yakın olmayı tercih ettiği ve böylece uluslararası arenadaki yerini güçlendirmeye çalıştığı gözlemlenmektedir. □

- 1 Wirtschaftsplatform Irak: http://files.wp-irak.de/WPI_INFO.pdf
- 2 Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie: Bilaterale Wirtschaftsbeziehungen Iraks mit Deutschland: <http://www.bmwi.de/BMWi/Navigation/Aussenwirtschaft/Bilaterale-Wirtschaftsbeziehungen/Laenderinformationen,did=277808.html> Bilaterale Wirtschaftsbeziehungen des Irak mit Deutschland-Bilaterale Wirtschaftsbeziehungen des Irak mit Deutschland Bilaterale Wirtschaftsbeziehungen des Irak mit Deutschland
- 3 Auswaertiges Amt-Alman Dışişleri Bakanlığı: <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Laenderinformationen/Irak/Wirtschaft.html>
- 4 Deutsche Botschaft Bagdad-Almanya Bağdat Büyükelçiliği: <http://www.bagdad.diplo.de/Vertretung/bagdad/de/Startseite.html>
- 5 Auswaertiges Amt-Alman Dışişleri Bakanlığı: Irak-Wirtschaftspolitik: <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Laenderinformationen/Irak/Wirtschaft.html>
- 6 Welt-Online: Grünen-Chefin fordert deutsche Hilfe für Nordirak: http://www.welt.de/politik/ausland/article1059761/Gruenen_Chefin_fordert_deutsche_Hilfe_fuer_Nordirak.html
- 7 Der Tagesspiegel: Milliardenauftrag für Siemens aus dem Irak: <http://www.tagesspiegel.de/wirtschaft/unternehmen/milliardenauftrag-fuer-siemens-aus-dem-irak/1402808.html>
- 8 MAN exportiert in den Irak: <http://www.im-auto.de/autonews/1667.html>
- 9 Spiegel-Online: Steinmeier in Bagdad: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/0,1518,608280,00.html>
- 10 Bu kurumun tüm faaliyetleri ve yayınları hakkında daha detaylı bilgi için: <http://www.wp-irak.de/>
- 11 Erbil International Fair: http://www.ifpexpo.com/exhibition_overview.php?id=152
- 12 Deutsches Wirtschaftsbüro: <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Laenderinformationen/Irak/IrakLinks/pdf-service.pdf>
- 13 Deutsche Industrie- und Handelskammer: <http://www.dihk.de/irak.html>
- 14 Bagdad nennt RWE-Gasabkommen mit Kurdistan "illegal": http://www.n24.de/news/newsitem_6296232.html
- 15 RWE: <http://www.rwe.com/web/cms/de/257318/rwe/presse-news/pressearchiv/special-nabucco/gas-pipeline-projekt-nabucco/>
- 16 Auswaertiges Amt-Alman Dışişleri Bakanlığı: <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Laenderinformationen/Irak/Bilateral.html>
- 17 Auswaertiges Amt-Alman Dışişleri Bakanlığı: <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Aussenpolitik/RegionaleSchwerpunkte/NaherUndMittlererOsten/Irak/UnterstuetzungderEU.html>
- 18 Auswaertiges Amt-Alman Dışişleri Bakanlığı: <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Aussenpolitik/RegionaleSchwerpunkte/NaherUndMittlererOsten/Irak/WiederaufbauIrak.html>
- 19 Irak Berlin Büyükelçiliği: http://www.iraqiembassy-berlin.de/docs/de/anzeige110_de.php
- 20 KYB-Almanya: http://www.pukg.de/Doc/Publikation_PUK2002-2007.pdf
- 21 KDP-İsveç: <http://www.kdp.se/?do=start>
- 22 Krş. Steinbach, Guido (2009): German Middle East and North Africa Policy. Iraq. SWP Research Paper. S. 31-38: http://www.swp-berlin.org/common/get_document.php?asset_id=5977
- 23 KRG official: Iraq can fill Nabucco: http://www.energy-daily.com/reports/KRG_official_Iraq_can_fill_Nabucco_999.html
- 24 Erbil Alman Okulu: <http://www.ds-e.org/>

DİPNOTLAR